

Beslissing van de Raad voor de Journalistiek

over de klacht van

Seppe Van Hoof

tegen

Factcheckers/VRT

Met mails van 26 februari en 6 maart 2025 dient de heer Seppe Van Hoof een klacht in tegen het VRT-programma Factcheckers. Aanleiding is een reportage van seizoen 6 aflevering 1, uitgezonden op 18 februari 2025, over de stelling *Het bandenlabel toont duidelijk hoe veilig je banden zijn*. Mevrouw Anaïs De Bièvre, bedrijfsjurist bij VRT, antwoordt met een brief van 4 april 2025.

De Raad voor de Journalistiek heeft, op vraag van de heer Van Hoof en met het akkoord van Factcheckers/VRT, een beslissing genomen op basis van de stukken, zonder een hoorzitting te houden.

DE FEITEN

De reportage gaat over een factcheck waarin wordt onderzocht of een bandenlabel aan de consument duidelijk maakt hoe veilig diens autobanden zijn. De reportagemakers leggen uit dat een bandenlabel in de vorm van een lettercode onder meer de remafstand van de band bij regenweer aanduidt.

Reportagemaker Thomas Vanderveken begint de ‘factcheck’ met een zoektocht op het internet. Hij stelt vast dat eenzelfde type band bij verschillende verkopers andere labels heeft. Hij vindt die labels niet duidelijk en stuurt een reporter undercover naar bandencentrales om te weten te komen hoe het kan dat eenzelfde band verschillende labels heeft.

In de undercovervragenronde komen vijf bandencentrales aan bod. Klager is zaakvoerder van bandencentrale 2.

Het undercovergedeelte van de reportage bestaat uit vier fragmenten die Thomas Vanderveken aan elkaar praat. Het eerste deel begint met wazige beelden, gemaakt vanuit de auto, waarbij de bestuurder de auto voorrijdt bij een bandencentrale. Aan een medewerker van bandencentrale 1 zegt de reporter dat hij nieuwe autobanden nodig heeft. Een medewerker van bandencentrale 2 zegt onder meer om welk type band het gaat: “195/65 R15 91D”, het gesprek gaat verder met medewerkers van bandencentrale 3 en 4. Alle beelden zijn wazig en de stemmen van alle medewerkers van de bandencentrales zijn vervormd. Thomas kondigt aan dat de reporter nu zal polsen naar het bandenlabel. De medewerker van bandencentrale 2 zegt dat het werkt zoals een koelkast met A,B,C, D. Ze vervolgt: “Dus hier B,B. Die scoort wel beter, het zit ‘m altijd wel ergens in. Hier A, met ook B,B.” De reporter vraagt tot hoeveel het gaat. In bandencentrale 3 is het antwoord: “Tot C, denk ik”; in bandencentrale 2 zegt de medewerker dat ze F ook al eens tegenkwam maar niet vaak; in bandencentrale 3 klinkt het dat je je niet te veel moet focussen op die letters; bij bandencentrale 5 zegt een medewerker dat het pure commerce is en dat hij zelfs niet meer naar die labels kijkt. Vanderveken leidt een derde fragment in waarin de reporter vraagt welk label een autoband moet hebben om veilig

genoeg te zijn. In bandencentrale 3 klinkt het dat ze allemaal even veilig zijn, de medewerker van bandencentrale 2 antwoordt dat A, B en C altijd heel goed zijn en dat er normaal geen onveilige banden bestaan. Bij bandencentrale 1 zeggen ze dat label E minder goede banden zijn, dat zijn goedkope Chinese banden, gemaakt van gerecycleerde vuilniszakken.

Vanderveken kondigt het vierde fragment aan met de zin dat de bandenverkopers elk hun eigen interpretatie lijken te geven aan de betekenis van het bandenlabel. Bij bandencentrale 3 luidt het: C wil zeggen dat de band veel grip heeft, B is ecologisch en geeft minder grip. Bij bandencentrale 2 zegt de medewerker dat A het beste, dat je nergens terugvindt wat het verschil is tussen die letters en dat ze niet zou weten wat het verschil in remafstand is.

Vanderveken besluit de undercoverreportage met: “Hoe kan ik nu als onwetende burger een veilige band kiezen als zelfs garagisten en mensen in een bandencentrale er amper iets van kennen, laat staan het label gebruiken?”

De ‘factcheck’ gaat verder met een aantal vergelijkende praktijktesten op een circuit en met een interview met de woordvoerder van de FOD Volksgezondheid en Leefmilieu. Thomas Vanderveken concludeert dat er bij de bandenlabels een groot verschil is in remafstand en dat een band met label A duidelijk veiliger is dan een met label C of E. Hij hoopt dat de bandenverkopers meekeken zodat ze hun klanten in de toekomst beter kunnen informeren. Hij besluit de factcheck met de stelling dat het bandenlabel duidelijk toont hoe veilig banden zijn.

DE STANDPUNTEN VAN PARTIJEN

KLAGER is van mening dat de reportage een inbreuk pleegt op artikel 17 van de Code en de bijhorende richtlijn over verborgen opnames, incognito- en aliasjournalistiek.

In de reportage over bandenlabels kwamen het bedrijf van klager en een medewerkster van het bedrijf ‘geblurd’ in beeld.

Klager kreeg van de makers van Factcheckers nooit een vraag om toestemming om zijn zaak en zijn medewerkster in beeld te brengen. Klager werd op geen enkele manier gecontacteerd door de redactie van Factcheckers.

Als de makers van Factcheckers zich op voorhand hadden gemeld, had de medewerkster van klager hen dezelfde antwoorden kunnen geven

Veel klanten van klager hebben zijn zaak en de medewerkster herkend. Ook al zijn de beelden geblurd en is de stem van de medewerkster vervormd,

FACTCHECKERS/VRT

Aanleiding voor deze reportage was de veelheid van informatie die een consument vindt over bandenlabels, waarbij de redactie van Factcheckers zich de vraag stelde of iedere consument die autobanden koopt wel voldoende op de hoogte is waar dat label op zijn banden voor staat. Nadat een onderzoek op het internet hierover geen duidelijk antwoord gaf – voor eenzelfde band werden op verschillende websites bijvoorbeeld andere labels weergegeven – stuurde de redactie een reporter undercover op pad om een aantal bandencentrales te bevragen.

De reporter stelde verschillende vragen aan medewerkers van deze bandencentrales zoals: *‘Welk label moet een autoband hebben om veilig te zijn’*. De algemene conclusie, die ook zo werd weergegeven in de reportage, was dat het voor consumenten moeilijk is om een veilige band te kiezen omdat ook garagisten en mensen in een bandencentrale niet altijd goed weten waar het label voor staat. De medewerkers van de bandencentrales spraken elkaar bovendien ook tegen, wat extra verwarrend kan zijn voor de consument.

De keuze voor incognitojournalistiek is verantwoord omdat de reporter het antwoord op de vraag *‘welke uitleg krijg je over het bandenlabel als consument’* niet had kunnen krijgen als hij de reden van zijn bezoek op voorhand kenbaar had gemaakt. De insteek van het onderzoek bij de bandencentrales was niet om een bepaalde bandencentrale te viseren, wel om na te gaan welke informatie je als consument bij bandencentrales over de bandenlabels krijgt. Als de reporter de vragen op voorhand had doorgegeven, dan konden de bandencentrales allerlei opzoekingen doen en zou de hieruit verkregen informatie niet overeenstemmen met wat je als consument te horen krijgt bij een ‘onvoorbereide’ bandencentrale.

De keuze voor incognitojournalistiek was ook verantwoord omdat het maatschappelijk belang dergelijk onderzoek verantwoordt. Voorafgaand aan de opnames vond een overleg plaats tussen de programmamakers en de redactieverantwoordelijken over het thema en de manier van opname. De redactie stelde vast dat de informatie over bandenlabels en de veiligheid van banden en de vraag of deze informatie op een duidelijke en uniforme manier tot bij de consument raakt, kwesties van voldoende hoog maatschappelijk belang zijn.

Wat de zogenaamde identificeerbaarheid van de bandencentrale betreft, zijn de beelden op een doeltreffende manier onherkenbaar gemaakt. De beelden zijn zeer wazig en de stemmen werden volledig vervormd door de techniek van het ‘pitchen in twee richtingen’, zodat het zelfs bijna onverstaanbaar is wat gezegd wordt. Het is onmogelijk om op basis van deze korte fragmentjes, waarbij verschillende bandencentrales ook nog eens op eens snelle manier worden afgewisseld, een bepaalde bandencentrale of een medewerker van een bandencentrale te identificeren, zelfs niet voor diens onmiddellijke omgeving. De reportagemakers noch de beelden geven andere informatie vrij die tot identificatie van de bandencentrales of hun medewerkers zou kunnen leiden.

BESLISSING

De redactie van Factcheckers maakt aannemelijk dat de reporter niet dezelfde antwoorden met klank- en beeldopnames op zijn vragen zou hebben gekregen bij een gewone opname, waarbij hij zichzelf en het doel van de opname had bekendgemaakt. Tegelijk is de veiligheid van autobanden met bijhorende bandenlabels een thema van maatschappelijk belang. Om die redenen was het verantwoord om incognito via verborgen opnames na te gaan of bandencentrales de consument de juiste informatie geven over bandenlabels en de veiligheid van banden. De programmamakers en de redactieverantwoordelijken hebben op voorhand overlegd over de uitzending van verborgen opnames.

Alle beelden van de verborgen opnames zijn op een doeltreffende manier wazig en onherkenbaar gemaakt. Het gezicht van de medewerkster van klager is geblurd, de omgeving rond haar is wazig gemaakt en haar stem is vervormd. In combinatie met snelle beeldwissels tussen de medewerkers van de vijf betrokken bandencentrales heeft de redactie er op afdoende wijze voor gezorgd dat de bandencentrale van klager en zijn medewerkster niet identificeerbaar zijn.

De aanpak in de reportage strookt met de richtlijn bij artikel 17 van de Code over incognitojournalistiek.

Om die redenen is de Raad voor de Journalistiek van oordeel:

De klacht is ongegrond.

Brussel, 4 september 2025